

Phraseology and Culture in English

red. Paul Skandera

Mouton de Gruyter, Berlin – New York 2007, ss. 511

Korelacja języka i kultury jest przedmiotem analiz językoznawczych, których inspiracji można doszukiwać się w pracach Herdera i von Humboldta, a więc już pod koniec wieku XVIII i na początku kolejnego stulecia, oraz w późniejszych pracach Edwarda Sapira i Benjamina Lee Whorfa. Przyjmując istnienie owej korelacji za pewnik, wielu współczesnych językoznawców krytykuje jednak braki w metodologii badań mieszczących się w szeroko rozumianym nurcie lingwistyki kulturowej¹. Dlatego też na uwagę zasługuje praca zatytułowana *Phraseology and Culture in English*, której autorzy wykorzystują udoskonalone techniki badawcze. Ponadto, co podkreśla w przedmowie redaktor tomu, Paul Skandera (vi), jest to pierwsze książkowe opracowanie poświęcone związkom angielskiej frazeologii z kulturą.

Celem tej zbiorowej monografii jest ukazanie kulturowego wymiaru stałych połączeń wyrazowych, tj. fabrykatów lub półfabrykatów, obejmujących silnie zróżnicowane związki, do których należą: idiomy, kolokacje, czasowniki frazowe, klisze, slogany oraz formuły grzecznościowe, które w językoznawstwie europejskim klasyfikowane są jako frazeologizmy, natomiast w angloamerykańskim jako idiomy.

Recenzowana monografia składa się z czterech części poprzedzonych prologiem autorstwa Andrew Pawley'a, w którym autor przedsta-

---

¹ Zob. np. F. Čermák, *Substance of idioms: Perennial problems, lack of data or theory?*, „International Journal of Lexicography”, 14/1 (2001), s. 1–20; D. Dobrovolskij, E. Piirainen, *Figurative Language. Cross-Cultural and Cross-Linguistic Perspectives*, Amsterdam 2005; J.-P. Colson, *Cross-linguistic phraseological studies. An overview*, [w:] *Phraseology. An interdisciplinary perspective*, red. S. Granger, F. Meunier, Amsterdam/Philadelphia 2008, s. 196.

wia rozwój szeroko rozumianych badań frazeologicznych poczynając od lat siedemdziesiątych do dnia dzisiejszego (*Developments in the study of formulaic language since 1970: A personal view*; 3–47). Część pierwszą tworzą cztery teksty poświęcone poszczególnym leksemom, które wchodzi w skład związków frazeologicznych (*Focus on particular lexemes*). Pierwszy z nich to tekst polskiej badaczki Anny Wierzbickiej, która poddała analizie angielski frazeologizm *reasonably well*, który jest nośnikiem ewaluacji w języku angielskim (*Reasonably well: Natural Semantic Metalanguage as a tool for the study of phraseology and its cultural underpinnings*; 49–78). Autorka analizuje różne znaczenia badanego połączenia wyrazowego i związku zachodzące między nimi. Przedstawia również jednostkę *reasonably well* w świetle angielskich skryptów kulturowych. Bert Peters skupił uwagę na australijskiej percepcji weekendu i jej odzwierciedlenia w kolokacjach (*Australian perception of the weekend: Evidence from collocations and elsewhere*; 79–107). Analizuje funkcjonujące w kulturze australijskiej stereotypy weekendu oraz poniedziałku jako dnia następującego po nim i ich językowe wykładniki (*long weekend, lost weekend, T.G.I.F.; Mondayitis, that Monday morning feeling*). Peters poświęca również uwagę aspektom pragmatycznym związanym z podejmowaną problematyką, mianowicie przedstawiam idiomy interpersonalne, takie jak pożegnania wypowiedziane w piątek oraz powitania po weekendzie. Kolejny tekst to artykuł Moniki Bednarek i Wolframa Bublitzta poświęcony kulturowym aspektom jednostki *Enjoy!* (*Enjoy! The (phraseological) culture of having fun*; 109–135) Autorzy skupiają uwagę na jej kulturowym charakterze, definiując ją jako kluczowe słowo kultury anglo-amerykańskiej (112). Przedstawiają schematy kolokacyjne czasownika *enjoy* używanego w spetryfikowanych konstrukcjach (112–112) oraz jego semantyczne preferencje (122–125). Ostatnia praca wchodząca w skład pierwszej części autorstwa Doris Schönefeld zawiera analizę kolokacji przymiotników *hot, heiß i gorjachij* (*Hot, heiß i gorjachij: A case study of collocations in English, German, and Russian*; 137–177). Jej celem jest wskazanie wzajemnych powiązań języka i kultury na poziomie omawianych połączeń wyrazowych. Materiałem badawczym są kombinacje pochodzące z korpusów języka angielskiego, niemieckiego i rosyjskiego. Schönefeld uwzględnia również idiomy z analizowanymi przymiotnikami (159–162). Konkludując, przedstawia różnice i podobieństwa użycia przymiotników *hot, heiß i gorjachij* w badanych językach.

Część druga składa się z czterech artykułów, których autorzy skupili się na różnych typach idiomów (*Focus on types of idioms*). Otwiera ją tekst Charlesa Clay'a Doyle'a poświęcony zbiorom i słownikom przysłów analizowanych pod kątem ich zawartości (*Collections of proverbs and proverb dictionaries: Some historical observations on what's in them and what's not (with a note on current "gendered" proverbs)*; 181–203). Doyle przedstawia opracowania paremiologiczne od XV wieku do współczesności ze szczególnym uwzględnieniem przysłów o charakterze genderowym (196–200). Kolejny artykuł to praca Wolfganga Miedera poświęcona przysłowiom amerykańskim w ujęciu kulturowym (*Yankee wisdom: American proverbs and the worldview of New England*; 205–234). Szczególną uwagę poświęca Mieder przysłowiowym konstrukcjom Benjamina Franklina, które analizuje jako nośniki amerykańskiego obrazu świata, oraz powiedzeniom i przysłowiom w pracach Ralpha Waldo Emmersona, gdzie funkcjonują one jako przekaźniki obrazu Nowej Anglii. Następnie badacz przedstawia współczesne nowoangielskie przysłowia, które omawia z kulturowego punktu widzenia. Trzecia praca autorstwa Pam Peters traktuje o porównaniach i innych idiomach, które mają funkcję ewaluatywną, używanych w australijskiej odmianie języka angielskiego (*Similes and other evaluative idioms in Australia English*; 235–255). Autorka przedstawia frazeologizmy jako językowe wykładniki oceniającego postrzegania środowiska, zarówno wiejskiego, jak i miejskiego. Zwraca uwagę na funkcje retoryczne stałych połączeń wyrazowych o ładunku aksjologicznym. Svenja Adolphs przedstawia zagadnienie grzeczności językowej w mówionej odmianie języka angielskiego ze szczególnym uwzględnieniem wykładników modalności (*Definitely maybe: Modality clusters and politeness in spoken discourse*; 257–272). Analiza oparta na materiale pochodzącym z korpusów języka angielskiego uwzględnia również aspekt glotto-dydaktyczny.

Część trzecia, obejmująca trzy teksty, poświęcona jest zagadnieniom funkcjonowania jednostek frazeologicznych w różnych odmianach języka (*Focus on use-related varieties: Registers*). Melina Magdalena i Peter Mühlhäusler piszą o rozwoju leksykalnym języka ekologii (*Lexical developments in greenspeak*; 275–302). Poświęcają oni uwagę procesom derywacji, kolokacjom, sloganom, formułom oraz skrótowcom. Andrea Gebirg i Angela Shek przedstawiają frazeologię języka turystyki uwzględniając czynnik kulturowy (*The phraseology of tourism: A central lexical field and its cultural construction*; 303–322). Analizują oni schematy koloka-

cyjne wyrazów *tourist/tourists, travel* i *package holiday* w korpusie brytyjskiej odmiany języka angielskiego. Skonwencjonalizowane połączenia wyrazowe wykorzystywane w tekstach nagrywanych na sekretarkach automatycznych omawia Karin Aijmer (*Idiomacity in a cultural and activity type perspective: The conventionalization of routine phrases in answering-machine messages*; 323–352). Autorka przedstawia formuły wykorzystywane na poszczególnych etapach budowania komunikatu przeznaczonego do nagrania.

Część czwarta składa się czterech artykułów poświęconych zagadnieniom związanym z frazeologia dialektalną i etnolektalną (*Focus on user-related varieties: Dialects and ethnolects*). Daniel Schreier przedstawia powitanie jako akt identyfikujący w odniamie języka angielskiego używanej na południowoatlantyckiej wyspie Tristan da Cunha (*Greetings as an act of identity in Tristan da Cunha English*; 353–374). Zdaniem autora powitania mogą być nośnikiem socjokulturowej tożsamości użytkowników języka, co ilustruje zestawieniem standardowego angielskiego frazeologizmu pragmatycznego *How are you?* i substandardowego *How you is?* Drugi z tekstów, autorstwa Iana G. Malcolma i Farzada Sharifiana, poświęcony jest wielowyrazowym jednostkom w aborygeńskiej odmianie języka angielskiego (*Multiword units in Aboriginal English: Australian cultural expression in an adopted language*; 375–398). Badacze piszą o problemach związanych z konceptualizacją pojęć w przyjętym języku, ilustrując omawiane zagadnienia wyrażeniami i zwrotami frazeologicznymi. Hans-Georg Wolf i Frank Polzenhagen piszą o stałych połączeniach wyrazowych jako o przejawie kulturowych konceptualizacji, analizując ten problem na materiale afrykańskich odmian języka angielskiego (*Fixed expressions as manifestations of cultural conceptualizations: Examples from African varieties of English*; 399–436). Przedstawiają kognitywno-lingwistyczną analizę modelu społeczeństwa afrykańskiego, analizują kluczowe dla kultury afrykańskiej słowa i opisują schematy kolokacyjne. Ostatni z artykułów wchodzących w skład części czwartej, napisany przez Christiana Maira, poświęcony jest kolokacjom występującym w różnych odmianach języka angielskiego (*Varieties of English around the world: Collocational and cultural profiles*; 437–468). Artykuł ten podejmuje problem pomijany w analizach odmian angielszczyzny i przedstawia propozycje metodologiczne. Monografię zamyka epilog autorstwa Penny Lee traktujący o stałych połączeniach wyrazowych w perspektywie kulturowej (*Formulaic language in cultural perspective*), stanowiący streszczenie zebranych prac.

Phraseology and Culture in English to książka, która z pewnością zainteresuje językoznawców badających różnorodne stałe połączenia wyrazowe, zwłaszcza tych, którzy uwzględniają w swoich analizach aspekty kulturowe. Pozycja ta może zainteresować nie tylko frazeologów i paremiologów, ale również leksykologów, kognitywistów, pragmalingwistów i stylistów. Bogactwo tematyki i ujęć pozwala na pokazanie, w jak różny sposób można badać zasoby frazeologiczne języka i jak wiele tematów nie zostało dotąd zbadanych. Opracowanie to zawiera liczne wskazania metodologiczne, które umożliwiają doskonalenie własnego warsztatu.

Joanna Szerszunowicz
Uniwersytet w Białymstoku